

mišljenja i komentari

Kolokvij

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Svojedobno sam na svom institutu (vidi potpis ispod moga imena) održao kolokvij. Kako se bavim vrlo uskim područjem israživanja (razvoj modela za predviđanje stabilnosti kompleksnih spojeva), o onome što radim malo ili uopće ne govorim na tim našim stručnim sastancima. Obično volim izabrati neku opću temu, za koju vjerujem da će sve zanimati.

Ovoga je puta tema bila (da kažem naslov) "želježno-sumporni proteini i postanak života na Zemlji." Fascinantna kemija i biokemija, a još više biologija koja iza svega toga stoji! Dakle, riječ je o tome da je život – kažu – ponikao iz oceanskih dubina, gdje se prije 3,5 milijardi godina razvio iz čestica željezova(II) sulfida na koje su se vezali raznorazni ligandi.¹ Trag tog davnog procesa nalazimo u suvremenim proteinima sa želježno-sulfidnom jezgrom, a u prada-vni proces pokušavaju proniknuti suvremeni znanstvenici istražujući $Fe_4S_4(SR)_4$ i slične spojeve. Što na to reći? Što drugo nego očekivati živu i žustru diskusiju, pa čak i nadati se tome da će se netko od starijih znanstvenika javiti želeći istraživati rečenu klasu spojeva, ako već ne i rečenu klasu proteina.

I što se događa? Na kraju se javlja jedan postariji znanstvenik ("koji uvijek hoće nešto reći") i postavlja naivna, gotovo dječja pitanja. Zašto ljudi spekuliraju o tome kako je život nastao, umjesto da ga jednostavno (kako bi dokazali svoju teoriju) stvore u epruveti? Odgovorih mu kako se ne može napraviti eksperiment koji bi oponašao prirodni proces koji je trajao gotovo milijardu godina i to u "retorti" koja je bila ne manja od našeg planeta. Kako sam u uvodu govorio o teorijama o postanku života (bioneogenezi), a pri tome spomenuo i kako su život definirali filozofi i znanstvenici od stare Grčke do naših dana, diskutant skrenu razgovor i na tu temu. Pa kako mogu reći da se život ne može definirati, kad je živo – zna se – ono što "se razmnožava i raste"? Tu sam ga lovio! Ako je tako, onda su i kristali živi jer "rastu" iz matičnice, a mogu se i razmnožiti ako kristal razbijemo (teorija o živosti kristala nije moja, ona je bila vrlo popularna u 19. stoljeću). I tako to, teče diskusija o predavanju. Na kraju voditelj kolokvija pita: "Ima li tko još nešto reći?" Muk. Ponovi pitanje – i opet muk. Publika – a bilo je oko 30 što mladih, što starijih znanstvenika u dvorani – ni da bekne.

Ali je zato beknula u hodniku. Pa gledaj ti tog dr. X-a, kakva samo glupa pitanja postavlja! E, dobro si mu odgovorio. Ono s kristalima bilo ti je majestozno. He, he...

Ja se čudim, pa si mislim: ako ja ne bih mogao na ta pitanja naći bolji odgovor nego netko iz publike – zašto sam uopće održao kolokvij? Kolokvij, kolokvij...?

Nije li kolokvij, latinski (colloquium) drugo do razgovor (cum – s, sa + loquere – govoriti)? A je li to bio razgovor? Da se nije javio dr. X, colloquium bi se završio kao soliloquium. Govorio bih sam sebi u bradu.

Zašto je to tako?

Mislim da sam pametnome sve rekao. Kolega X je pitao zato jer ga briga nije bila što će tko o njemu misliti. U najvišem je zvanju (znanstveni savjetnik drugog izbora), ima svoj projekt, svoje suradnike, u znanosti mu jako dobro ide – i što da sad muči mozak time što će o njemu i njegovim pitanjima misliti znanstveni novak. A znanstveni novak, pa i mladi znanstvenik, je trtaroš: boji se da ga netko (npr. moja malenkost) na zub ne uzme.

Nije to prvi put da se susrećem s takvim situacijama. Dogodilo mi se da sam umalo izazvao škandal kad sam na obrani magistarskog rada iz publike postavio pitanje. Nikakvo provokativno pitanje, da se razumijemo. Kandidatu je čak bilo drago da se netko zanima za njegov rad i što mu se pružila prilika da ga bolje obrazloži.

Ali eto, em smo Hrvati. Svaka se kritika, svako neslaganje štoviše, doživljava kao podmetanje, intriga, napad na čovjeka i njegov rad. Nedavno sam, kao urednik *Prirode*, dobio elektroničkom poštom pismo nekog svog znanca, inače privatnog nakladnika. Kako njegov sadržaj nisam mogao držati za sebe, prepričah ga jednoj kolegici. Pa on tebe napada i vrijeđa – kako se samo usuđuje! A ti si još mislio da ti je prijatelj!

Nisam je mogao uvjeriti da je pismo bilo pisano posve dobro-namjerno, da iako mislim da čovjek uopće nije shvatio moju uredničku koncepciju i da o grafičkom dizajnu nema pojma, ipak mislim da mi se trebao javiti. Ako ni zbog čeg drugog, a onda da osjetim kako moje čitateljstvo diše. Kao što se trebao javiti i dr. X na mojem kolokviju (pa makar i s dječjim pitanjima).

Kad to shvatimo (i prihvatimo), postat ćemo demokrati.

Referencija:

1. D. C. Rees, J. B. Howard, *Science* **300** (2003) 929.